Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: „Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIII. Ч. 119. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 23-го ЧЕРВНЯ (JUNE) 1956. ЦЕНТІВ 10 CENTS No. 119. VOL. LXIII.

СЕНАТ ХОЧЕ ЗБІЛЬШИТИ КОШТИ НА РОЗБУДОВУ ЛЕТУНСТВА

ДЕМОКРАТИ ПЛЯНУЮТЬ ЗБІЛЬШИТИ ЦІ ВИДАТКИ НА ОДИН БІЛЬЙОН, А ДЕМОКРАТИ НА ПІВ БІЛЬЙОНА; ОДНОЧАСНО ПЛЯНУЮТЬ ЗМЕНШИТИ ВИДАТКИ НА ДОПОМОГУ ЗАКОРДОНОВІ

Вашингтон. — В Сенаті переважає тенденція, щоб видатки на розбудову летунства збільшити понад ту суму, якої домагається уряд президента Айзенгавера. Одночасно мали б зменшити видатки на допомогу закордонові. Демократичні сенатори думають збільшити видатки на летунство на один більйон долярів, а республіканці погодилися б збільшити ці видатки тільки на пів більйона долярів, бо на таке збільшення міг би погодитися і уряд. Демократи плянують видати на летунство в фінансовому році, що починається 1-го липня цього року суму 16,779,125,000 долярів, що було б на 912,625,000 долярів більше, як домагається уряд. Дійсне збільшення суми на летунство становило б 1,112,625,000 долярів, бо сам уряд в іншому законопроєкті домагається збільшення видатків на летунство на 200,000,000 долярів. Представник республіканської меншости в Сенаті сенатор Вільям Ф. Новленд заявив, що уряд признає право Конґресові по-своєму оцінювати висоту оборонного бюджету, але додав, що уряд радніше погодився б на збільшення бюджету на летунство тільки на суму 500,000,000 долярів. В політичних колах гадають, що Конґрес таки не погодиться на те, щоб збільшити видатки на допомогу закордонові. Уряд домагається на цю ціль суми 4,900,000,000 долярів. Палата Репрезентантів признала на допомогу чужим країнам тільки 3,800,000,000 долярів. Тепер над цією справою має нараджуватись Сенат, який її вже вирішив на відповідних своїх комісіях. Уряд заявляє, що погодився б на те, щоб видатки на оборону закордонові виносили тільки 4,457,000,000 долярів. Командант Північно-Атлантійського Оборонного Пакту (НАТО) генерал Алфред Ґрунтер зізнавав на Сенатській Комісії Видатків і заявив, що небезпечно зменшувати видатки на оборону закордонові, бо це викликало б зле враження в американських европейських союзників в Европі й пошкодило б обороні ЗДА. Сенатори високо оцінювали думку генерала Ґрунтера, але, здається, немає надії, щоб повний Сенат погодився на те, щоб не зменшувати видатків на допомогу закордонові на поважнішу суму.

Айзенгавер перший раз вийшов із своєї кімнати в шпиталі

Вашингтон. — Президент Айзенгавер по раз перший під час своєї недуги вийшов із своєї спальні на коридор, де сидів на звичайному кріслі. Також по раз перший — Президент найдовше працював — 45 хвилин перед полуднем і стільки ж по полудні. Перед полуднем він приймав членів свого штабу та полагоджував із ними біжучі справи, а по обіді впродовж 45-ох хвилин конферував із командантом Північно-Атлантійського Оборонного Порозуміння (НАТО) генералом Альфредом Ґрунтером. Айзенгавер обговорював із ним справу видатків на допомогу закордонові, про яку генерал зізнавав на Сенатській Комісії Видатків і домагався не зменшувати видатків на допомогу европейським союзникам, бо це пошкодило б і обороні ЗДА. Пресовий секретар Білого Дому Джеймс С. Гаґерті ще раз заперечив вістку, що нібито Президент вже заявився в справі своєї кандидатури. Особистий лікар Президента генерал майор д-р Говард МекСнайдер заявив, що Айзенгавер видужує „задовільним темпом" і, що вийде зі шпиталю аж при кінці найближчого тижня, — десь коло 28 червня.

Представники летунства ЗДА відлетіли до Москви

Вашингтон. — Делеґація американського летунства зложена з 7 генералів і трьох полковників, відлетіла військовим транспортним літаком до неназваної бази в Західній Европі, де затримається день після чого полетить до Москви, де задумує прибути в суботу о 4 попол. В неділю 24 відбудеться на летовищі під Москвою великий показ совєтського летунства, на який запрошено репрезентантів летунства різних держав у широкому світі. За згодою Президента шеф американського летунства, генерал Натан Твайнінґ прийняв офіційно передане йому запрошення. Він назвав старшин, що їх вибрав у склад американської летунської делеґації, „найкращими людьми в американському летунстві для подорожі такого характеру". Американська летунська делеґація переведе в СССР 10 до 12 днів. Зараз після того летунського показу вона виїде поза Москву, щоб оглянути такі совєтські фабрики літаків і летунські споруди, що їх Совєти схочуть показати своїм американським гостям. В західній пресі появилась вістка, що уряд СССР дозволить західнім летунським делеґаціям оглянути академію совєтського летунства з найбільшим в СССР дослідним центром, найменше одну фабрику літаків і одно військове летовище. „Ідемо, щоби дивитися і слухати" — заявив генерал Твайнінґ, висловивши надію, що він і його товариші зможуть дізнатися, яка насправді сила теперішнього совєтського летунства. Ген. Твайнінґ, повернувшись з Москви, складе докладний звіт Президентові і військовим чинникам.

ДОЛЛЕС ДОМАГАЄТЬСЯ ВІЛЬНИХ ВИБОРІВ ДЛЯ ПОЯРМЛЕНИХ НАРОДІВ

Сан Франсіско. — „Якщо комунізм такий добрий, що, як про це говорять його лідери, — інші добровільно виберуть його, признавши його заслуги, то чому не дати перших шансів тим, які найкраще знають його? Російський нарід знає його тепер уже від 39 років, за яких міг оцінювати заслуги совєтської комуністичної системи. Народи Східньої Европи мали нагоду для такої оцінки впродовж більше десятиріччя. Якщо комунізм може виграти завдяки своїм заслугам, серед умов, в яких є свобода вибору, то чому не показати цього його опонентам там, де комунізм панує тепер? Чи вільні народи не мають підстав припускати, що тут щось в основі кепського з системою, якої досі не прийняв добровільно ні один нарід і якої совєтські правителі не хочуть піддати під свобідний осуд народів, які ту систему знають найкраще?" — Так говорив державний секретар Доллес на конвенції організації „Ківаніс Інтернешенел" в Сан Франсіско перед 5.000 слухачами. Він гостро атакував комунізм і теперішніх московських правителів. Аналізуючи антисталінську промову Хрущова на 20 з'їзді компартії у Москві, Доллес назвав її „найбільш засуджуючим обвинуваченням деспотизму, що його колинебудь зробив якийсь деспот." Він вказав на теперішніх правителів в Кремлі, як на тих — „найближчих співробітників Сталіна, які очевидно тягнули користі з його чисток внутрі партії". Все ж, Доллес „вітав" заяву теперішніх правителів СССР, що вони допускають „вільне суперництво ідей", дармащо засуджував їх за недотримання умови з минулорічної літньої конференції в Женеві, де всі чотири голови держав погодились були, що Німеччину треба з'єдинити на базі вільних виборів. Доллес бачив в останній зміні в СССР „причину для надії у світі", поручаючи водночас „політику стояння разом". Він перестерігав перед можливістю повороту совєтських диктаторів до давніх метод насильства, вказуючи на „привілей" диктаторської системи — змінювати довільно тактику щоденно, „без потреби пояснювати народові та усправедливлювати політичні зиґзаки". Систему оперту на силі і насильстві створив не Сталін, а Ленін. Доллес пригадав, що в старині деспоти користувались невільничою працею для здвигання пірамід, величавих святинь і пам'ятників, — у Совєтах використано таку саму працю для розбудови промислу. СССР далі розбудовує могутню збройну силу з покладанням натиску на найновіші технічні винаходи, на атомову й водневу зброю, далекосяжні літаки, ракети і підводні човни. Все ж, Доллес окреслив китайських комуністів, як ще гірших від московських, бо вони, мовляв, не хочуть ані наслідувати Хрущова в однаково різкому осудженні Сталіна, ані не хочуть відмовитись від засобу сили при розв'язуванні проблеми Формози та островів в її протоці. Тому, у висновках своєї довгої промови, Доллес вбачав найкращу забезпеку вільного світу в його системі колективних договорів взаємної безпеки, підписаних із 42 державами в усьому світі. Він звернув увагу, що комунізм поярмив 650,000,000 людей і тому стільки само треба було протиставити йому, як вільний світ, зорганізований для самооборони. Він кількакратно пригадував, що за ери Сталіна поярмлено 15 вільних держав. „Можемо сподіватися, що сили, які діють тепер всередині Совєтського Союзу і всередині поярмлених країн, будуть домагатися, щоб ті, які стоять при кермі влади, щораз більше пристосовували принципи волі." „Це не досить доказувати, що деспотизм злий" — ствердив Доллес, — треба одночасно доказати, що свобода добра", — і закликав вільні народи, щоб вони своїми осягами в ділянці культури, економіки, науки, техніки і життям в добробуті доказували благодаті свободи.

Президент запропонує, щоб суд заборонив відбуття страйку сталеварників

Вашинґтон. — У зв'язку з загрозою страйку сталеварників, що на випадок невдачі переговорів мав би початися вночі 30 червня ц. р., в офіційних колах сподіваються, що президент Айзенгавер внесе до суду пропозицію заборонити проголошений страйк. Якщо суд цю пропозицію прийме, то спілка сталеварних робітників не матиме права страйкувати на протязі найближчих 80 днів. Впродовж того реченця мали б вестися дальші переговори між спілкою і керівниками сталеварної індустрії. Президент спілки Дейвід МекДоналд заявив, що є всі підстави думати про змову сталеварних компаній проти робітництва, бо всі корпорації і компанії виявляють солідарне намагання зламати опір робітництва і накинути йому запропонований трьома великими сталеварними корпораціями проєкт нового договору. Сталеварна індустрія пропонує робітникам збільшення заробітної платні пересічно у висоті 7.3 цента, виплачування допомог на випадок безробіття на протязі цілого року та покращання обезпеченевих і вакаційних умов. Робітники вимагають трирічного контракту і загальної підвишки платні у висоті 20 центів на годину в першому році. Запропонована сталеварними компаніями загальна підвишка мала б виносити 14 до 15 центів на годину. Пересічна заробітна платня сталеварних робітників виносить 2.46 долярів на годину.

Британські комуністи домагаються з'ясування причин „деґенерації совєтської демократії"

Лондон. — Вслід за проводами французької та італійської комуністичних партій теж і провід британської комуністичної партії виступив із заявою, в якій висловлене ствердження, що „не можна обвинувачувати самого Сталіна за всі недомагання очолюваного ним режиму." Водночас — теж згідно з установленою для західніх компартій лінією — британські комуністи домагаються у своїй заяві переведення „глибокої марксистської аналізи причин деґенерації функціонування совєтської і партійної демократії." Політичне бюро британської компартії, яке підписало цю заяву, жаліється, що комуністи поза Совєтським Союзом змушені були користати з „ворожих джерел", щоб познайомитися з промовою Хрущова, в якій він здеградував Сталіна і висловив свій жаль, що совєтський уряд далі застосовує кару смерти. Але разом з тим згадане політичне бюро стверджує, що, не зважаючи на всі зловживання сталінського режиму, Совєтський Союз добився „історичних успіхів" у здійснюванні соціялізму, зокрема добуваючи перемогу над нацизмом і відбудовуючи країну з воєнного знищення. Наприкінці заяви британські комуністи висловлюють ще раз вимогу перевести відповідну оцінку ролі Сталіна не тільки в неґативному, але і в позитивному напрямках. Водночас із цією заявою провідники британської комуністичної партії висловилися з признанням про здійснювану новим совєтським режимом ліквідацію „культу особи".

Гарриман — єдиний демократ, який може виграти вибори

Ню Йорк, Н. Й. — В першому числі стейтового демократичного органу The Democratic Star появилася стаття голови цього комітету — Майка Г. Прендерґаста, який твердить, що тільки губернатор Аверелл Гарриман зможе виграти вибори, якщо буде найменований на демократичного кандидата. На думку Прендерґаста треба найменувати Гарримана з таких причин: 1. Гарриман — це особа з досвідом, яка найкраще надається на те, щоб вести західній світ до боротьби проти совєтської аґресії. 2. Гарриман здобув досвід на становищі підприємця, секретаря торгівлі і губернатора, і тому він найкраще надається на становище президента — адміністратора цієї країни. — 3. На становищі губернатора Гарриман показав, що може вести американську націю до перемоги, якщо буде вибраний на президента. Прендерґаст твердить, що республіканці зробили барикаду між президентом Айзенгавером та громадянством. Губернатор Гарриман найкраще надасться до того, щоб знищити цю барикаду. Гарриман переміг в 1954 році республіканського сенатора Ірвінґа М. Айвеса, який в 1952 році дістав був в нюйоркському стейті більше голосів від президента Айзенгавера. Тому Гарриман зможе перемогти і Айзенгавера в цьогорічних виборах.

Сенатори обурені ревізією в бюрі сенатора Лімена

Вашинґтон. — В Сенаті відбулася гостра критика того факту, що аґенти з Пентаґону ввійшли були до сенатського бюра нюйоркського сенатора Герберта Г. Лімена та шукали там за апаратом, при допомозі якого якась запідозрена особа мала б підслухувати секретні зізнання, які відбуваються в сусідній кімнаті. Впродовж двох годин сенатори голосилися до слова та в найгостріших висловах протестували проти того, що Пентаґон не повідомив наперед сенатора Лімена про те, що аґенти мають провірювати його бюро. Сам сенатор Лімен домагався вияснення від секретаря оборони Чарлза Е. Вилсона. Сенатор Леверетт Солтонстол заявив, що цей випадок стався тому, що два молоді урядовці з розвідчої служби хотіли бути „дуже дбайливими" працівниками та пішли до бюра сенатора Лімена, поки можна було його про це повідомити.

Східньо-німецькі комуністи звільняють в'язнів і розвінчують „червону Гільду"

Берлін. — Східньо-німецький комуністичний уряд подав до відома, що після перевірки цілої маси справ звільнено з в'язниць 19,064 осіб. В заяві, опублікованій з цього приводу, сказано, що це „вклад для покращання загальнонімецької ситуації і поширення можливостей порозуміння між двома німецькими державами". Водночас центральний комітет східньонімецької комуністичної партії опублікував заяву, в якій осуджує донедавнього міністра справедливости східньонімецького комуністичного уряду Гільду Бенямін, прозвану за її жорстокість „червоною Гільдою", і генерального прокуратора Ернеста Мельсгеймера за те, що вони безправно ув'язнювали і судили без розбору тисячі людей за різні дрібні провини, як політичних провідників. В комунікаті про звільнення подано, що 15,065 осіб з загального числа звільнених ув'язнено у зв'язку з загрозою імперіялістичної аґресії Заходу проти Східньої Німеччини. Німецькі антикомуністичні організації, коментуючи ці події, доказують, що більшість звільнених це самі кримінальні злочинці і що з-поміж політичних в'язнів звільнено тільки 691 соціял - демократів, членів партії, яка співпрацює з комуністами.

ДІБРОВУ ЗВІЛЬНЕНО, ПРИЗНАЧЕНО ХАМОВА

Берлін. — Совєтські офіційні чинники подали до відома, що совєтського команданта Східнього Берліну ген. П. А. Діброву звільнено з його становища і на його місце командантом Східнього Берліну призначено ген. Андрея Хамова. Ген. Діброва був совєтським командантом Берліну від 1952 року.

Китайські комуністи засудили 17 японців за воєнні злочини

Гонґ Конґ. — Офіційно проголошено в комуно-китайському радіо з Пейпінґу, що впродовж останніх двох тижнів на спеціяльних розправах перед військовими трибуналами засуджено 17 колишніх японських високих військовиків та адміністраторів з часів японської окупації в Китаї на в'язничні кари від 8 до 20 років. Між засудженими є п'ятьох генералів. Усі вони перебувають в Китаї в полоні від кінця війни, себто вже 11 років. В серпні мин. року комуно-китайський уряд оприлюднив, що в китайських в'язницях перебуває 1,060 японських воєнних злочинців. 335-х обіцяно тепер звільнити. Китайці обіцяли звільнення всіх японців, притримуваних під закидом воєнного злочинства. Ті, що їх тепер засуджено, мають ніби також вийти внедовзі на волю, однак в згаданому офіційному повідомленні не сказано, чи термін кари, на яку засуджено японців, рахується відтепер, чи від часу, коли вони дістались в полон.

Канада збільшує своє летунство

Оттава. — Канадійський міністер оборони Ралф Кемпні започаткував дискусію над видатками на оборону і заявив, що Канада збільшує своє летунство та робить „більш рухомою" свою армію. Кемпні сказав, що збільшується на три ескадрилі число винищувачів типу CF-100 так, що їх тепер буде 12 ескадриль. Дальші 12 ескадриль стоятимуть в европейських базах як частина оборонних сил Північно - Атлантійського Оборонного Порозуміння (НАТО). В найближчому році чотири европейські летунські ескадрилі будуть замінені літаками типу CF-100. Міністер оборони повідомив Палату Громад, що летунство співпрацює з армією в справі будови нових транспортових літаків. Шукають за таким типом транспортового літака, який міг би стартувати й приземлюватися на малому місці, бо такі літаки потрібні для трьох батальйонів „рухомої піхоти". Кемпні заявив, що виявилося непрактично спускати парашутистів в нерівних далеких північних районах країни.

Конґресова Комісія Правил прийняла законопроєкт про допомогу на будову шкіл

Вашинґтон. — Комісія Правил в Палаті Репрезентантів прийняла законопроєкт про допомогу федерального уряду на будову шкіл в окремих стейтах. Але проти цього законопроєкту є сильна опозиція серед південних конґресменів, які бояться того, щоб в повній Палаті не ухвалено поправки до цього законопроєкту, яка дозволила б давати федеральну допомому на шкільництво тільки тим стейтам, які почали здійснювати в себе скасування шкільної сеґреґації. Федеральний уряд мав би видати стейтам на будову нових шкіл суму 1,600,000,000 долярів. Федеральний уряд мав би також допомогти стейтам продавати шкільні бонди, коли б вони самі не могли цього зробити. Тепер над цим закопороєктом має відбутися дискусія в повній Палаті Репрезентантів.

ЗДА продають Австралії 1,100 фунтів урану 235

Вашинґтон. — Державний департамент і Комісія Атомової Енерґії повідомляють, що, згідно з умовою, ЗДА продають Австралії 1,100 фунтів урану 235. Австралія буде цим ураном опалювати атомові електрівні. Одночасно повідомляють, що і Франція купує в цій країні 80 фунтів урану 235. Договір про продаж урану Австралії вже підписав президент Айзенгавер в шпиталі „Волтера Ріда". — Тепер цей договір мусить пролежати в Конґресі впродовж 30-ох днів, щоб можна його здійснювати. Договір з Австралією важний на 10 років. Це перший договір про продаж урану чужій країні, бо досі уряд ЗДА тільки випозичав уран іншим державам.

АНГЛІЙСЬКІ ЗАЛОГИ З СУЕЗУ ПЕРЕКИНЕНО НА КИПР

Члени останньої з британських залог над Суезьким каналом перевезені на Кипр, транспортують військове майно з корабля на берег.

В АМЕРИЦІ

● **У частині Ню Йорку**, що зветься Бронкс, три дівчини захворіли на черевний тиф. Департамент здоров'я перевіряє, чи не захворів хтось із тих 200 осіб, які були присутні на прийнятті, на якому були ці дівчата. Випадки черевного тифу в Ню Йорку дуже рідкі.

● **Палата Репрезентантів** прийняла законопроєкт, який карає довготерміновою тюрмою тих осіб, що продають наркотики. Законопроєкт про кару смерти для продавців наркотиків, що його прийняв Сенат, Палата Репрезентантів не ухвалила. Перша кара для продавців наркотиків має становити від 5 до 25 років, а друга — від 10 до 40 років.

● **Конґресова підкомісія** 22-го червня переслухувала нюйоркського губернатора Аверела Гарримана в справі протилетунської оборони найбільшого в світі міста — Ню Йорку. На переслуханнях зізнавали ще й інші особи, які відповідають за цивільну оборону цього міста.

● **Три особи уникнули смерти** на літаку Венесуельської Летунської Лінії, на якому згинули 74 пасажири. До цих трьох належать: пілот Гонзалес Парраба, якому в останній хвилі наказали залишитися в Ню Йорку для іншої праці, нафтовий працівник Г. Г. Мендез, який спізнився на летовище, і підприємець Е. Кей, для якого не знайшлося на літаку місця.

● **Ралф Гохштеттер**, бувший директор нафтової компанії „Кліфф", залишив у своєму тестаменті 20,000,000 долярів для медичних факультетів при університетах в Боффало і Рачестері, Н. Й. Цю суму розділять по половині для обох шкіл.

● **Президент Айзенгавер** підписав закон, згідно з яким Поштовий Уряд має скасувати поштові марки з надруком: „Моліться про мир". Цих марок вживали на посилках першої і другої кляси.

● **Голова** Республіканського Крайового Комітету Лїонард В. Голл промовлятиме на прийнятті в республіканському повітовому комітеті в Квінсі, Н. Й., в понеділок 25-го червня.

Цьогорічне літо почалося холодом і дощем

Ню Йорк, Н. Й. — Цього року літо завітало до нас 21-го червня о годині 6 рано і 24 мінуті, бо саме тоді сонце дійшло найдальше на північ і над Зворотником Рака стояло прямовісно. В такій позиції воно стояло до 4-ої години пополудні того дня, і малощо змінило її до 10-ої години перед полуднем 22-го червня, коли скінчилося червневе сонцестояння. До полудня 21-го червня сонце змінило свою позицію тільки на дві десяті одної милі. Коли б хто стояв на межі Лібійської пустині коло єгипетського кордону, то в тому місці мав би сонце просто над своєю головою. Це місце знаходиться на 24-му ступні і 25.5 мінути східньої довготи від Ґрініч в Англії і на 23-ому ступні і 26.6 мінути північної ширини. Літо почалося дощем і холодом, який завітав до нас із Канади. В Ню Йорку було тоді тільки 57 ступнів тепла, на 6 ступнів менше від нормальної в тому дні температури.

В СВІТІ

● **У Бірмі** в кіосках все ще можна дістати большевицькі пропаґандивні брошурки з текстом промов московських провідирів на похороні Сталіна. Серед усіх тих славословій померлого диктатора можна прочитати, наприклад, таку заяву Молотова: „Безсмертне ім'я Сталіна вічно житиме в наших серцях, в серцях совєтського народу і всього проґресивного людства".

● **З Юґославії** люди втікають так само, як з усіх інших „комуністичних раїв". Минулого тижня втікали з тієї країни два чоловіки й молода дівчина. Юґославська прикордонна сторожа відкрила стрілянину. Чоловіки втекли, але дівчину поранено перед самим кордоном. Вона впала, але рештками сил переповзла через кордон і по австрійському боці попросила політичного азилю.

● **У Сайгоні**, столиці Південного В'єтнаму, щойно тепер оприлюднено сумну подію, яка коштувала життя двом сержантам з американської військової місії. Сержант Фіцджіббон звернув увагу сержантові Клеркові на його недозволені еволюції літаком. Того самого дня ввечері, коли сержант Клерк прийшов до ресторану і побачив Фіцджіббона, він вийняв службову пістолю і застрелив його. Втікаючи від поліції, що гналась за ним, Клерк вибіг на балькон двоповерхового дому, скочив з нього і забився.

● **Група тибетанців-антикомуністів** вислала протестаційного листа до прем'єра Індії Неру, в якому висловлює жаль і здивування, що ні одна азійська країна не запротестувала, коли в квітні ц. р. комуністичний Китай, здавлюючи протикомуністичні заворушення в Тибеті, обкидав бомбами місто Літанґ, причому згинуло 4,000 осіб.

● **Англійський амбасадор** в Атенах передав грецькому урядові письмовий протест проти напастування двома грецькими ракетними літаками англійського пасажирського літака буцімто з тої причини, що він відхилився від міжнародного „повітряного коридору". На атенському летовищі англійського пілота допитали і перевели докладну поліційну ревізію в усіх членів залоги літака.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

НОВА ГРА НА ОБДУРЕННЯ СВІТУ

Опублікована на Заході секретна промова Хрущова, що її він виголосив на 20-му з'їзді компартії і що її автентичности навіть не пробували заперечувати хрущовські „колективні провідники", ані теж проводи західніх компартій, викликала чимале зрушення серед рядових комуністів у світі. Перед жахливо-скандальною і злочинною діяльністю „батька народів і світового комунізму" Йосифа Сталіна зжахнулися навіть витренувані в суворій компартійній дисципліні і позбавлені будь-яких людських почувань члени комуністичних партій, ставлячи собі, своїм проводам і московському колективному керівництву слушне питання, як могло дійти до таких небувалих злочинів, як могли дозволити доконувати ці злочини явному деґенератові люди з його найближчого оточення.

Щоб рятувати ситуацію і відвести від себе й від хрущовського керівництва всі можливі закиди й обвинувачення в тому, що вони не тільки толерували, але й були свідомими співучасниками Сталінових злочинів, компартійні диктатори (генсекретарі за сталінським зразком) на Заході, почали проголошувати заяви, в яких, поруч із сумнівами, чи справедливо звалювати вину на самого тільки Сталіна за „все те, що було неґативне в діяльності комуністичної партії в Совєтському Союзі", висловлюється домагання „марксистської аналізи умов, в яких діяв Сталін", чи іншими словами — вимогу „основніше і логічніше вияснити те, як могли статися за сталінського режиму такі безчисленні порушення комуністичної демократії". Висловлюючи такі сумніви і домагання — і Торез, ген. секретар французької компартії, і Толіятті — ген. секретар італійської компартії, і „Дейлі Воркер" — офіційний орган американських комуністів, підкреслюють водночас свою вірність комуністичній ідеї, як також свою відданість і повну солідарність з теперішнім уже хрущовсько-колективним режимом. Основного і не тільки справді логічного, але й чисто-марксівського висновку, що за злочини диктатора треба обвинувачувати не тільки його самого, але й ідеологію, в імені якої він діяв, і середовище, в якому він мав можливість діяти, й оточення, яке не тільки дозволяло, але й допомагало йому доконувати всі його деґенеративні і криваві забаганки, цього висновку проводи европейських й американської комуністичних партій не роблять. Зробивши бо їх, вони мусіли б відкинути і всю створену Леніним і Сталіним систему, відмовитися від комунізму і засудити, як активних співучасників Сталінових злочинів, не тільки Хрущова, Маленкова, Кагановіча, Молотова, Булґаніна, Ворошилова та інших, але й себе самих, що такою ж, як і сталінська, злочинною рукою ліквідували всі опозиції, всі сумніви, всі прояви людського сумління.

Читаючи й аналізуючи заяви Тореза, Толіятті, як і лондонсько-нюйоркських „Дейлі Воркерів", не можна не запримітити одного: всі вони однозгідні не тільки змістом, але й навіть стилізацією, значить, словесним формулуванням. Всі вони заявляють, що це несправедливо обвинувачувати самого Сталіна за все, що сталося за сталінського режиму. Всі вони вимагають марксистської аналізи, значить, не вияснення всієї правди, але спрепарування цієї правди так, щоб вона не була шкідливою передусім для комунізму, і в дальшому, щоб вона не пошкодила нічим теперішньому „колективному керівництву", якому всі вони заявляють свою вірність і відданість. Всі вони в дальшому намагаються викликати серед людей західнього світу (до яких головним чином звертаються) враження, що вони буцімто „незалежні" від Москви і можуть дозволити собі таку чи іншу „не-здисциплінованість". І все це тільки підтверджує здогад, що ми є свідками „нових напрямних", „нової партійної лінії", заініційованої і продиктованої Москвою.

Революції ці заяви не спричинять, як і не викличуть будь-яких змін у ставленні комуністичних прихвоснів та поплентачів до Мекки світового комунізму — червоної Москви. Проголошені ці заяви, з одного боку, для тієї мети, щоб зацитькати обурення низового членства компартій, а з другого — щоб, в порядку дальшого здійснювання хрущовської коекзистенції, обдурити ще раз Захід.

У вільному світі судять і карають не тільки головних злочинців, але й усіх, що були співучасниками чи ініціяторами їхніх злочинів. В умовах комуністичного ладу, чи пак „побудованого соціялізму", всю вину за злочини і всі обвинувачення скидають на одну людину, даючи водночас можливість доконувати ще гірші і ще більші злочини його співробітникам і допомагачам.

МІЖ КАПІТОЛЕМ І БІЛИМ ДОМОМ...

СУДОВИЙ ДЕНЬ У ВАШИНҐТОНІ

За традицією понеділок — це Судовий День у Найвищому Суді в Вашинґтоні. Тоді відбуваються публічні сесії і тоді суд проголошує свої рішення. Деякі з них стосуються дрібних інтересів дрібних людей; деякі — роблять історію. Ще недавно декілька таких „історичних" рішень у справі сеґреґації по школах сколихнули були народом і розгарячкували приспані пристрасті.

Понеділок 11-го червня був останнім судовим днем цієї сесії Найвищого Суду перед перервою аж до жовтня. Це був особливо чинний день, багатий на драматичні рішення. Ось... вашинґтонському адвокатові відкинули відклик від обвинувачення за непослух судові; одному вбивникові-грабівникові, ще з 1947 року, відмовили поновний суд; знесли постанову стейтового суду в Луїзіяні, яким обмежено оренду підводних прибережних нафтових піль у Мехіканській затоці; рішили, що цивільні члени родин військовиків, які живуть з ними закордоном, підлягають теж військовому судові; оправдали спілку Дю Понт де Немур від закиду в монополізуванні цельованового промислу, і т. д.

Пожуриться трохи адвокат, зрезиґновано гляне долі в очі вбивник, піддадуться суворому військовому судові дві жінки військовиків: дочка генерала, що ножем убила свого мужа-полковника в Токіо, і та, що сокирою зарубала свого мужа-сержанта в Англії; пожвавиться рух у прибережному нафтовому верченні і нові гроші робитиме Дю Пон...

Справедливий суд — і чужинці...

Але цей день приніс також два рішення, які мають ширше значення. Одне з них особливо цікаве для чужинців, які хочуть іміґрувати в цю країну, або вже й іміґрували. Не один із наших знайомих залишився за океаном через „конфіденціональний", анонімовий, неперевірений донос. І ще досі, не тільки в Европі, але особливо на Далекому Сході тисячі втікачів чекають й надіються дістатись до Америки: сотні вже дістали відмову й дивуються, чому американський консул признав їх небажаними в цій країні і чому зробив це на підставі анонімового доносу і без того, щоб дати можливість відповісти на закид і боронитися.

Ми знали, що в Росії, царській чи теперішній — донос був і є частиною системи політичної боротьби з невиґідними людьми. В б. Польському заборі — на Західньо-українських землях, ми зустрічалися з „конфіденціональними відомостями" в політичних процесах, коли суди спирали засуджуючі приписи на таких „доказах". Але ми знали, що це було проти закону, бо модерний закон, навіть польський, спирався на модерних засадах гуманного і справедливого судочинства, яке вимагало, щоб свідок став безпосередньо перед суддею і обвинуваченим, щоб обвинувачений міг стати віч-на-віч з обвинувачем і ставити йому питання (а передусім знати, в чому його обвинувачують) і щоб суддя мав нагоду в безпосередній обсервації свідка та з його зізнань оцінити його вірогідність і його вартість як доказу. Наші політичні оборонці не раз і не двічі зводили драматичні змагання в судовій залі проти анонімових обвинувачів-доносщиків. І не раз ставили за взір англо-американську систему з конституційною ґарантією справедливого суду для кожного.

Тому ми дивувались практиці консулів супроти іміґрантів.

І ось Найвищий Суд зайняв становище до анонімових, а радше конфіденціональних відомостей, як підстави рішень іміґраційних властей. Справа була з позву британського громадянина, який прожив в Америці 40 років, не приймаючи громадянства. Коли виявилися формальні підстави для його виселення (був свого часу комуністом), він подав прохання до генерального прокуратора, щоб його залишили в цій країні, з якою зв'язаний він цілим своїм життям. Були формальні підстави для того, щоб справді залишити старого іміґранта, але прокуратор дістав конфіденціональні відомості, некорисні для нього, і відмовив у проханні. Справа опинилася в Найвищому Суді. Питання було в тому, чи розпорядження генерального прокуратора, в якому він дозволив спирати рішення іміґраційних властей на конфіденціональних відомостях без розкривання їх заінтересованим особам, якщо розкриття небажане з погляду публічного інтересу чи безпеки, — є згідне з іміґраційними законами. Найвищий Суд сказав: так, розпорядження генерального прокуратора згідне з законом.

Суддя Рід проголошував рішення в імені більшости. З його мотивів виходить, що на думку суду, рішення іміґраційних урядовців, винесені на підставі їх свобідної оцінки, можуть спиратися також на конфіденціональних відомостях, і що такими рішеннями ці урядовці виконують радше акт „ласки" супроти чужинця, а не сповнюють його „право" на іміґрацію чи залишення від депортації, хоч би всі правні та фактичні підстави для цього й заходили.

Але рішення суду було далеко не одноголосне: перейшло воно ледве п'ятьма голосами проти чотирьох, причому ці чотири голоси меншости — це голоси найбільш відомих суддів. Проти рішення голосували: головний суддя Воррен, судді Франкфуртер, Доґлес і Блек. Кожний з них подав окремо свою опінію. І всі виступали в обороні американських традицій справедливого суду, які повинні зобов'язувати також супроти чужинців. Судді Доґлес і Франкфуртер покликались на слова през. Айзенгавера з 1953 року: „В цій країні, коли хтось не вподобав собі вас або обвинувачує вас, має обов'язок стати вам перед очима. Він не може критися в тіні". Це не суд в американському розумінні, — казали, — коли конфіденціональні відомості анонімового інформатора вживається на те, щоб позбавляти людину волі. Ворен сказав, що це рішення пожертвувало занадто багато із американського сенсу чесної гри... А суддя Блек перестеріг, що „це рішення — це небезпека для незрушимої американської системи, яка недопускає відступлення від справедливого суду... переслідування на підставі анонімового доносу несе з собою завжди велику небезпеку... Ті, що цінять свободу, мусять добре це пам'ятати..."

Риск для безпеки країни...

Одним з кличів Республіканської партії у виборчій кампанії чотири роки тому був закид демократам, що вони допустили в уряд велике число людей непевних щодо льояльности. Незабаром після перемоги, 27 квітня 1953 року, Айзенгавер видав „екзекутивне розпорядження", яке започаткувало чистку уряду від такого риску для безпеки. Від травня 1953 до вересня 1954 р. понад три тисячі таких „рисків" звільнено, кілька тисяч самі відійшли від перевірки льояльности. Чистка пішла в усіх напрямках і вдаряла і по таких низьких урядовцях, як машиністка муринка Мос, яку звільняли й приймали назад у Пентаґон, і по таких героях, як Волф Ладежинський, рільничий аташе в Токіо, якого звільнив департамент рільництва в грудні 1954 р., як риск для безпеки, але якого „очистив" відділ „Адміністрації Закордонних Операцій" (Стассена) і вже з січні 1955 вислав на ключову позицію до Південного В'єтнаму. Айзенгавер широко започаткував свою програму льояльности, включаючи в неї всі державні агенції. Тепер Найвищий Суд вдарив по цій програмі, визнаючи її незаконною і незгідною з законом про сумаричне звільнювання з 1950 року, тому, що цей закон — на думку Найвищого Суду, допускає звільнення з причин льояльности тільки з „чуттєвих позицій" („сензитів позишенс") і тільки якщо дана діяльність звільненого мала пряме відношення до національної безпеки (у відрізненні від позицій „дженерал велфер"). Цікаво, що референтом справи був суддя Гарлан, якого сам Айзенгавер недавно іменував суддею Найвищого Суду. Але й це рішення не перейшло гладко: п'ять голосів проти трьох (один не голосував). Судді Клерк, Мінтон і Рід голосували проти і в своїй опінії подали, що трудно виразно згори окреслити, яка позиція є чутлива в різній ситуації. Рішення непотрібно обмежує „програму безпеки" през. Айзенгавера, казав суддя Клерк, і ці обмеження можуть довести до того, що уряд буде повний підривних елементів. На його думку — це йде задалеко, щоб, ствердивши, що урядовець є підривним елементом, ще й досліджувати, чи його позиція є чутлива... „Ми не можемо погодитись з більшістю", — сказав він.

РОЗКЛАД ФРАНЦУЗЬКОЇ АРМІЇ

Цифрові дані про будь-яку армію не мають ніякого значення, коли йде не про її фізичну силу — кількість і стан озброєння, — а про вояцьку мораль, прадавню передумову вартости кожної збройної сили. На наших очах відбувається дуже цікавий експеримент: як ворожа пропаґанда може паралізувати збройну силу нації. Це тим цікавіший показ, що стосується він Франції, яка після першої світової війни була найсильнішою військовою потугою на европейському континенті і дістала була від пацифістів та комуністів презирливу назву „жандарма Европи" (ту саму назву у відношенні до Східньої Европи стосовано до Польщі). Світла пам'ять про битву над Марною і про найбільший у світі військовий цвинтар на бойовищі під Верденом була підставою переконання всіх людей у світі, що німецькі перемоги у вересні 1939 року закінчаться з моментом, коли почне воювати французька армія. Травень і червень 1940-го року були для світу місяцями страшного „шоку": впродовж кількох тижнів розлетілась 5-мільйонова армія III Французької республіки, а „непереможну" лінію Мажіно німці взяли буквально голими руками, обійшовши її, бо не залишилось ні сліду від колишньої найсвітлішої традиції французької армії, яка просто не захотіла воювати. Нема ніякого сумніву, що спричинником морального розкладу французької армії у другій світовій війні була комуністична акція, ведена між двома світовими війнами, — акція, яка насправді опанувала дві життьові ділянки у Франції: шкільництво і робітництво.

Сьогодні у Франції множаться познаки, що на випадок нової великої війни, яка може бути тільки з совєтським агресором, французька збройна сила буде мертвою позицією в розумінні війська, здібного до наступу й оборони, а терен Франції матиме сумнівну вартість, як союзницьке запілля. По всій Франції шириться полум'я бунту проти висилання війська на боротьбу з партизанами в Альжирі. З найбільшим трудом стягується до касарень покликаних до військової служби 100.000 резервістів. З ще більшими труднощами приходиться вантажити військо у вагони і відправляти його до портів, а з портів через море до Північної Африки. Буквально кожний поїзд із рекрутами чи резервістами затримує чиясь рука, тягнучи за алярмовий шнурок. Демонстранти барикадують залізничні колії, зривають рейки і кидають впоперек них телеграфічні стовпи. На вістку, що французька стежа в Альжирі попала в засідку і всі 21 вояки згинули — у військовому поїзді, що їхав на схід від Парижу, зчинився заколот: вояки висіли на малій стації Бар-ле-Дюк, повідчеплювали вагони і влаштували бурхливу демонстрацію. Проти арабів, які вбивають їхніх земляків? Ні, проти власного уряду, який висилає їх на фронт. В Марселі воєнний транспортовий корабель не міг відплисти, бо поїзди, що везли військовиків, спізнилися на 16 годин. В Ам'єні вояки висіли з поїзду і перемаршували через місто, викрикуючи бунтарські гасла проти уряду. В Сан Назарі цивільні демонстранти „відбили" резервістів і з тріюмфом відпровадили їх додому. В Сан Жерве цивільні демонстранти, між якими було багато жінок, динамітом зірвали рейки. Таких прикладів непослуху і бунту проти уряду, проти рідної держави, є тепер у Франції десятки — збоку тих самих французів, які ще так недавно славились своїм патріотизмом, який став був стрижнем світогляду пересічного француза.

Трудно сказати, де кінчаються бунтарські виступи самих військовиків і де починається протидержавна робота комуністичної партії, яка є головним організатором згаданих демонстрацій, бо серед військовиків є маса комуністів із партійним білетом, що виконують накази партії. Загальну ж пацифістичну й апатичну атмосферу витворює безупинна пропаґанда, що — мовляв — війна в Альжирі є повторенням помилкової війни в Індо-Китаї: все одно — кажуть комуністи — прийдеться втратити Альжир, то навіщо наражати своє життя за мертву справу? Водночас комуністи ведуть завзяту кампанію проти видатків на війну в Альжирі, яка з'їдає коло більйона долярів річно і дійсно руйнує Францію.

Очевидно, комуністи мають рацію, що політика уряду в Альжирі була погана, що сама Франція завинила, привівши альжирських арабів до повстання, що не військові репресії, а конструктивні реформи й своєчасне допущення арабів до правління країною могли запевнити спокій в Альжирі і приязнь арабів до Франції. Але, у відношенні до війська зобов'язує непорушний закон: військо не може вести політики, вояки є не на те, щоб обмірковувати й вирішувати, правильною чи неправильною є політика уряду, а на те, щоб виконувати свій обов'язок — боронити справу так, як вирішив уряд і як цього вимагають накази командування; коли в одній справі вояк поставить свої політичні переконання вище військової дисципліни, то він те саме зробить і в другій, і в третій справі.

Кампанія комуністів у Франції проти політики уряду в Альжирі тим цікавіша, що ті самі комуністи голосували „за" признанням довір'я соціялістичному урядові Молле і схвалили його програму у відношенні до Альжиру. Коли ж французькі комуністи поводяться так у відношенні до війни в Альжирі, де, остаточно, інтерес альжирських арабів не дуже лежить їм на серці, а вся ця справа є тільки зачіпкою для пропаґанди, то як би поводи-

(Закінчення на стор. 3-ій)

ЗА ПАМ'ЯТНИК Т. Г. ШЕВЧЕНКОВІ У ВАШИНҐТОНІ

Коли людина приїздить до іншої країни чи навіть іншого міста — ще й перший раз, то зрозуміло, що для новоприбулого все в тій країні чи місті нове, небачене, а тому цікаве, захоплююче, іноді навіть вражаюче.

Подібне пережив і я, оглядаючи Ню Йорк з його велетнями-будинками, з його специфічним рухом і темпом життя; Вашинґтон, який справедливо можна назвати містом-парком, містом чудових пам'ятників великих постатей минулого Нового і Старого світів.

Прибувши до Америки всього кілька тижнів тому з іншої частини світу, Австралії, і оглядаючи світову столицю, парки і пам'ятники, я звернув кваґу на досить цікаве явище, що може й змусило мене написати цю коротку замітку і висловити свої думки на цю тему.

Кілька днів тому довелося мені оглянути один з парків Вашинґтону, в якому стоять пам'ятники Жанни Д'арк і другий — Данте. Читаю напис на першому: „Цей пам'ятник дівчині-героїні подарували жінки Франції американським жінкам". На пам'ятнику Данте написано, що його подарували, італійці. Коли я оглянув ці величні монументи, мені прийшла думка: а чому десь в цьому чи іншому парку Вашинґтону нема пам'ятника Українському Данте — Тарасові Шевченкові, подарованого українцями для столиці вільної землі Вашинґтона?

Загальновідомо, як високо цінив Шевченко американську свободу і великого борця за неї, першого президента Джорджа Вашинґтона, що з такою любов'ю він висловив в одній із своїх поезій:

„... Коли
Ми діждемося Вашингтона
З новим і праведним законом?
А діждемось таки колись!"

Цей вірш на пам'ятнику Кобзареві в англійській і українській мовах став би символом не лише духового взаєморозуміння між свободолюбним американським і українським народами, але й символом зближення в спільній боротьбі з світовим ворогом — московським імперіялізмом у його комуністичній формі сьогодні.

Менше як за п'ять років українці в усьому світі відзначатимуть 100-ліття з дня смерти великого пробудителя Української Нації; і саме поставлення пам'ятника йому в ту річницю в світовій столиці було б не лише щирим вшануванням пам'яти Поета його земляками, але й виходом українства на широкий світовий шлях культурних зв'язків з вільним світом.

Якщо ми не зробимо цього, то за нас можуть зробити „наші землячки" з московського Кремлю, як це вони зробили в Канаді, як оповідав мені знайомий.

Я глибоко переконаний, що на цю справу не завагається внести свою пожертву кожен українець, не лише в Америці, але й в інших країнах поселення.

Мені здається, що цією справою мали б зайнятися наші наукові установи: УВАН і Наукове Т-во ім. Шевченка та Український Конгресовий Комітет, створивши Комітет будови пам'ятника Т. Г. Шевченкові у Вашинґтоні з визначних науковців, мистців та громадських діячів.

Всі можливості для цього є, треба лише доброї волі нас всіх, і я переконаний, що величний монумент Кобзаря у Вашинґтоні буде.

Ів. Дубровський

НАУКОВЕ Т-ВО ІМ. ШЕВЧЕНКА

У СТОРІЧЧЯ НАРОДИН ІВАНА ФРАНКА

Збірник праць і статтей, приготованих на Наукову Конференцію 12 і 13-го травня 1956.

(17)

О. Кульчицький

ПСИХОСОЦІЯЛЬНІ АСПЕКТИ „МОЙСЕЯ"

Те, що схоплення суті маси у поетичній візії, виражене в метафоричній формі, погоджується у такій високій мірі з аналізою маси в психосоціяльному досліді, вираженому в термінологічній формі, — не означає, що — пригадаймо парадоксальний вислів психолога Рюс, немов би „одна поетична метафора могла сказати те і стільки, що кілька томів психології". Якщо в площині синтетичного схоплення суті явища поетична візія може стати рівнорядно побіч наукового досліду, то в експлікації явищ, тобто їх поясненні та їх клясифікації, наскільки тут переважає аналітичний тип мислення, науково-психологічний дослід має, однак, очевидно першість. Не може бути й мови про заступлення соціяльної психології студією відповідних літературних творів, може і повинна бути мова про включення мистецької візії як одного із підходів і одного із засобів соціяльної психології.

Проблематика юрби в поетичній візії Ів. Франка і в сучасній соціспсихології

Драматизація маси, що дозволимо собі так сказати, — одністю місця, часу, і якщо не конче акції, то принаймні почуттєво — прямувального стану, перетворює масу на юрбу. Маса в „Мойсею" є „пар екселянс" „юрботворчим чинником". Збіговище маси в одному часі, в одному місці, опанованої одним настроєм, стає колискою юрби:

Автім в таборі гомін і рух,
Біганина і крики;
Із шатрів вибігає народ
І малий і великий.

Що таке? Чи то ворог іде?
Чи впав звір у тенета?
Ні, Мойсей. Глянь, Мойсей вихожа
Із свойого намета.

Одність місця і одність часу в зосередженні маси викликує напняття збірного емоціонального стану, що може виявлятися у виїмковій насназі однієї пристрасти, але може теж грати цілою гамою змінливих почуттів.

Несподівана поява Мойсея і його наближення до каменя, з якого звик він промовляти, викликає насамперед почуттєвий психічний відрух зацікавлення, що виваблює ізраїльтян із їхніх наметів і що поступово перемінюється в стан збентеження, із домішкою страху, коли приявні помічають, що Мойсей скеровується до каменя, немов із наміром пророчити. Цей психічний стан почуттів зацікавлення, здивовання, збентеження і остраху розтворюється переходово в сміху, щоб, перейшовши через стримувану досаду, — вибухнути наприкінці акцентами скаженої люті:

... і регіт піднявсь,
А з тим реготом впарі
По народі йшов клекіт глухий,
Мов у градовій хмарі.

І юрба мов шалена ревла:
„Забирайся ще нині!"
І лунав її рев, мов крутіж —
Ґураґан по долині.

Поетична візія Франка — за наведеними цитатами охопила один із сутніх аспектів юрби, що його стверджували всі клясичні теоретики юрбових явищ, Сіґеле, Ле Бон, Мек Давґел, Феліче — а саме почуттєву змінливість, — основу жіночости чи дитячости вдачі юрби. Але й другий ще важніший аспект юрби, — однаково чи злочинної чи геройської, — а саме глибоке перетворення індивідуальної душі, зануреної в збірноту, у мить, що „із номадів лінивих люд героїв сотворить", — геніяльно схоплений і виражений в „Мойсею". Непорівняно вірно із феноменолоґічного боку передане внутрішнє психічне переставлення людини в юрбі у строфі:

Ще момент — і прокинуться всі
З остовпіння тупого,
І не знатиме жаден, що в мить
Приступило до нього.

Не багато могла б соціяльна психологія до мистецького змалювання юрби у Франка додати. Очевидно і тут, поза полем поетичної візії, мусіло залишитися вимагаюче аналітичного мислення пояснення процесу „психічного заражування" „contagion psychique" в Бона. Зведено його в різних варіянтах, як відомо, до процесів гіпнози, у яких юрба своєю потужністю, ставить себе на місці гіпнотизера та викликує настанову підданства, „гіпнотичної гіпотаксії" в людини, що охоплена юрбою. В іншому варіянті пояснюється те психічне заражування, як це робить Мек Даґвел процесами „афективної індукції", „direct induction of emotion", що, сперті на сприйманні почуттєвої міміки людини, ведуть до появи в сприймаючого почуттів аналогічних до почуттів сприйманих почерез міміку. Коли ці подрібні обставини творення юрби залишаються, як ми сказали, поза засягом представлення у Франковому творі, то в його рямках зазначуються виразно інші до суті маси і юрби приналежні психосоціяльні мотиви. Маємо на думці відношення маси до провідника, що за Фройдом стає основою „лібідінальної структури" соціяльного життя.

КАТИ ПРО СЕБЕ

ТЕКСТ СЕКРЕТНОЇ ПРОМОВИ ХРУЩОВА ПРО ЗЛОЧИНИ СТАЛІНА

(13)

ЗАВІЩО ЗГИНУВ КАМІНСЬКИЙ

Уже в 1937-му році колишній народний комісар Камінський сказав на пленумі Центрального Комітету, що Берія працював для розвідки Муссавату. Та заледве скінчився пленум ЦК, як Камінського заарештували і незабаром після того розстріляли. Чи перевірив Сталін зізнання Камінського? Ні, бо Сталін вірив Берії, і цього було йому досить. А коли Сталін вірив у когось чи в щось, то ніхто не міг сказати щось противне його думці; кожний, хто зважувався висловити противну думку, зазнавав тієї самої долі, що Камінський. Цікава була заява, яку склав товариш Снєгов на засіданні Центрального Комітету (мимохідь кажучи, недавно його також реабілітовано, після сімнадцяти років, що їх провів він у концтаборах). У тій заяві Снєгов пише:

У зв'язку з запропонованою реабілітацією колишнього члена ЦК Картвелішвілі-Лаврентьєва, я передав на руки представника Комітету Державної Безпеки детальне зізнання про ролю Берії в переведені справи Картвелішвілі і про злочинні мотиви, якими керувався Берія.

ПРИГАДАНО ЩЕ ОДИН ВИПАДОК

На мою думку, треба пригадати один важливий факт, що належить до тієї справи і повідомити про нього Центральний Комітет, бо я не вважаю за відповідне включати його до слідчих документів.

30 жовтня 1931 р., на сесії Організаційного Бюра ЦК ВКП(б), Картвелішвілі, секретар Закавказького крайового комітету, складав звіт. Всі члени Оргбюра Центрального Комітету були приявні; з них я один живий.

Під час тієї сесії Й. В. Сталін наприкінці своєї промови, запропонував такий склад Секретаріяту Закавказького крайового комітету: перший секретар Картвелішвілі, другий секретар — Берія (це тоді вперше в історії партії ім'я Берії згадано, як кандидата на партійне становище). Картвелішвілі відповів, що він добре знає Берію і тому рішуче відмовляється від співпраці з ним. Тоді Сталін запропонував залишити цю справу відкритою з тим, що вона розв'яжеться в процесі самої праці. Через два дні прийшло рішення, за яким Берія одержав партійне становище, а Картвелішвілі вислано з Закавказзя. Цей факт можуть потвердити товариші Мікоян і Каґанович, які були приявні на тій сесії. Неприязні відносини між Картвелішвілі і Берією були широко відомі здавна. Вони походили з того часу, коли товариш Серго (Орджонікідзе) працював на Закавказзі, а Картвелішвілі був його найближчим помічником. Неприязні взаємини спонукали Берію сфабрикувати „справу" Картвелішвілі. Характеристичним моментом у цій „справі" є те, що Картвелішвілі обвинувачено у терористичному акті проти Берії.

В акті обвинувачення проти Берії наведено його злочини. Проте, деякі речі треба пригадати, тим паче, що мабуть, не всі делеґати з'їзду читали цей документ. Хочу пригадати звіряче становище Берії у справах Кедрова, Голубєва, і прибраної матері Голубєва, Батуріни, осіб які хотіли поінформувати Центральний Комітет про підступну діяльність Берії. Їх розстріляли без ніякого суду, а присуд проголосили після доконаного факту, після розстрілу.

(Далі буде)

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Пітсбурґ, Па.

Міжнародний Фестиваль.

В днях 9—10 червня ц. р. заходом Дюкейнського Університету в Питсбурґу відбувся перший в історії Питсбурщини великий міжнародний Фестиваль, в якому імпозантну участь взяли українці. Ця небувала тут дводенна імпреза відбулася в найбільш репрезентативній залі цього міста, в Сирія Моск. Участь взяли 18 національних груп Питсбурщини, а саме в першому дні: шотляндці, мадяри, болгари, американці, хорвати, москалі, словаки, греки та німці. В другому дні (неділя) виступили такі національні одиниці: італійці, литовці, карпаторусини, поляки, ірляндці, жиди, китайці та українці.

Кажуть, що ректор Дюкейнського університету свідомо дав нашу групу на сам кінець, щоб українці — останнім мистецьким акордом залишили найкраще враження з-поміж усіх 18-ти груп... І так насправді сталося: наша мистецька група, що складалася зі сотки співаків та танцюристів, всі в стилевих національних строях — вийшла найкращою, під кожним оглядом. Поважну частину національних строїв та мистецьких експонатів спроваджено з Ню Йорку та Филаделфії, чималим коштом громади.

З українського боку спонзором цієї імпрези був місцевий відділ УККА, під проводом п. Михайла Комічака, уроженця Питсбурщини. Українські страви приготовило жіноцтво під проводом п-ні Марії Малевич, а виставка мистецтва спочивала в руках п-ні Ірини Кравчук. Мистецьким оформленням українського павільйону зайнявся п. Микола Кудрицький. У великих кулюарах Сирія Моск кожна національна група мала свою виставу мистецтва та свою національну кухню, включно з обслугою при столах.

Виступ злученого хору Питсбурщини, що був найбільшою атракцією другого дня Фестивалю, був під мистецьким проводом п. Осипа Головацького з Мікізракс, як теж під його проводом була велика американська оркестра, що грала українські мелодії в часі нашої програми, головно до танців. Отже замість старих „рекордів", як це звичайно у нас буває, свої й чужі почули дрібні уривки наших музичних скарбів — на рівні симфонічного виконання — фаховою оркестрою. Участь в сточленній нашій групі взяли такі громади в Питсбурщині: Ембридж, Мікізракс, Арнолд, Карнеґі та С. С. Питсбурґ. На жаль інші (позацерковні) хори в Питсбурґу — відмовили своєї участи у Фестивалі, хоч провід УКК запрошував їх до цієї співпраці. Найбільший труд в мистецькому оформлені хору й танку положив п. О. Головацький, що рік тому прибув в Питсбурщину, яка знайшла в його особі незвичайно здібну та віддану рідному мистецтву, людину.

В 15-хвилинній нашій частині Фестивалю подано, немов на сконденсованій фільмовій ленті, такий матеріял: Арію зі „Запорожця за Дунаєм", далі „Їхав козак за Дунай" (міш. хор), „Засвистали козаченьки" (з драматичною інсценізацією на переді хору). Центральною піснею був „Щедрик", в часі якого на сцену вийшли малі діти-ґуґули зі звіздою... Буря оплесків піднялась на залі, бо ж це така популярна „замериканізована" наша коляда! Під звуки хору та оркестри полинув наш мелодійний валс „Взяв би я бандуру", про чому чотири пари у вечорових строях — протанцювали на сцені кільканадцять тактів цього танку. „Птичим хором" закінчено українську частину Фестивалю і всю цю дводенну високомистецьку імпрезу. З черги всі учасники вийшли на сцену й проспівали американську пісню - молитву „Ґад блес Амеріка", а на тлі сцени піднято велику (з картону) статую Свободи... Це був символ тієї „єдности в різнородності", під якого гаслом проходила ця велика імпреза в Питсбурґу, під патронатом одного з найповажніших університетів Америки. Українці Питсбурщини переживали цього вечора хвилини високої мистецької насолоди, сповнені шляхетними почуваннями національної гордости. (ФЧ).

Розклад французької армії

(Закінчення зі стор. 2-ої)

лися вони на випадок війни проти комуністичної Мекки, проти „третього Риму" — Москви?! Коли теперішні демонстрації, затіювані комуністами, і теперішня їх аґітація це радше колючни урядові і припинювання його військової акції, але ще далеко не унеможливлювання її, то на випадок великої війни прокотилась би по Франції не хвиля словесних демонстрацій і школярських вибриків, а хвиля саботажів і таких активних виступів, які у практиці спровокували б громадянську війну.

Очевидно, що все це вкрай підриває престиж Франції. Її внутрішні трудноші перестають викликати симпатії у широкому світі. А ці трудноші тепер немалі: десятки й сотні тисяч північно-африканських тубільців, що мешкали постійно у Франції, або таких, що приїздили туди на сезонові роботи, масово покинули свої варштати праці і вернулися до Марокко, Тунізії і Альжиру. Дальші сотні тисяч молодих рук відійшли від промислу, бо мусять носити кріс. Брак робітників унеможливлює зріст промислової продукції, і то саме тоді, коли потрібне збільшення державних прибутків для покриття шалених коштів альжирської війни. Проте, комуністи в усіх вільних країнах світу вважають, що „чим гірше, тим ліпше", бо це для них — єдиний шанс пекти власну печеню. Але у висліді таких відносин мусить прийти така прикрість, якої зазнав міністер закордонних справ Франції, Християн Піно, у Вашинґтоні, коли не знайшлося охочих сенаторів і конґресменів послухати його промови в Конґресі...

Ню Йорк, Н. Й.

Товариські сходини уділовців УНДому.

На останніх річних Загальних Зборах уділовців (шеровців) Українського Народного Дому в Ню Йорку 22 квітня ц. р. висловлено під адресою Дирекції дуже влучну і правильну критичну заввагу: замалий контакт поміж 21-членною Дирекцією і близько однотисячною масою уділовців. Ці останні сходяться тільки раз у рік на Загальні Збори і не всилі дістати повний і вичерпний образ установи, здвигненої їхніми уділами. Воно викликує деяке відчуження між Дирекцією і „низами", що виходить на шкоду установі. До цього причиняються сплітки, ширені або торговельними суперниками УНДому на нюйоркському „давнтавні", або таки нашими непоінформованими громадянами. Дирекція набірає в очах деяких осіб характеру вузького гурту осіб, які ніби свідомо засклеплюються в своїх рямцях і відмежовуються від „маси", а відсіль тільки один крок до посуджування того гуртка керівників установи, що вони ніби мають „щось скривати".

Признавши, що закид замалого безпосереднього контакту між керівництвом УНДому в Ню Йорку і широкими колами тієї української громади, до якої належать уділовці УНДому, дійсно правильний, і що той брак контакту викликує такі шкідливі наслідки, як про них вище згадано, нова Дирекція рішила внести корективу в дотеперішню практику і започаткувати живіші зв'язки між уділовцями У. Н. Дому, які становлять одну цілість, без уваги на те, чи хтось з них належить до Дирекції, чи ні. Во ж це громадська установа, в якій — крім постійного адміністратора, (продавців у барі і служби, бухгальтера) — ніхто не дістає ніякої заплати. Всім однаково лежить на серці добро УНДому і всі однаково дивляться на його завдання, як центру українського громадського і товариського життя, як поважного осередку також культурного життя української громади в Ню Йорку, яка користає з приміщень і заль УНДому. Цей тісніший зв'язок рішено здійснювати двома способами: товариськими сходинами і частішим скликуванням загальних зборів, також поза статутовим обов'язком, для суто-інформаційних цілей і приймання постанов в гостро-актуальних справах. Відновлення культурної діяльности під керівництвом власного Культурного Осередку чи на підставі його порозуміння з існуючими іншими культурними станицями й організаціями, має також тісніше пов'язати широку громаду уділовців УНДому з будинком, в мурах якого живе український дух.

Саме цій цілі присвячені перші такі Товариські Сходини, призначені на неділю 24 червня ц. р. на 4 год. попол. у великій залі УНДому. Пані й панове, що своїми уділами втримують цю установу, засівши за скромно заставлені столи, зможуть не тільки одні одних ближче пізнати, але й обмінятись тими думками про свою установу, що їх хотіли б висловити. У непримушеній, свобідній атмосфері вони переведуть дві-три години за скромною закускою і вислухають мистецьку програму, серед якої буде спів, танок і безсмертний Гриць Зозуля. А що й заля охолоджена, то ніхто не терпітиме літньої спеки.

І. К-н.

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тим самим Кожний свідомий українець і кожна свідома українка вважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників

З наших буднів

ЩЕ ОДИН МЕЦЕНАТ!

Дехто каже (і пише), що в нас немає меценатів, то значить людей з щедрою кишенею. Ніби трохи їх там є, але замало — як на півтора мільйона нашого брата. А ті, що дають, то так, немов би, закрадаються, ніби мають страх, щоб, борони Боже, не дали забагато.

Сам знаю одного патріота, вже з нової „шихти", що міг би добре потрясти кишенею і, навіть, здається, хотів би бути меценатом, але боїться, що публіка уважатиме його за „фраєра", який безпотрібно розтринькує гроші на якісь там добродійні цілі.

Та, ось, з радістю хочу сповістити нашу Громаду, що до нечисленної в нас меценатської партії прибув ще один вартісний член! І то звідки?.. Аж з далекої, прошу вас, Бразилії!..

До Редакції „Свободи" наспів недавно лист з Порто Алеґро, що впровадив у стан одушевлення та радісного збудження всіх редакторів! Виявляється, що в тому місті живе меценат, якого досі не мала ні заробкова, ні політична еміґрація.

Автор листа, інж. Ф. Петренко, є знаменитим конструктором. Розробив він там у цій далекій Бразилії пляни двох прекрасних машин: одна робить „котлєтки", друга служить до виробу „перогів" (за правописом п. інженера) або... „вареників з любою начинкою". Ця остання штука, то має бути якась чудо-машина. Пан інженер не пише, чи до неї вже застосовується атомна енерґія, але й без її застосування машина доказуватиме чудес!

В машині, як твердить пан інженер, усе... „абсолютно автоматизоване. Ні один пиріг, чи вареник не брався до рук людини. Один штурмуючий диск робив на годину 200 кг. пирогів. Якщо пиріг важив сто грамів, то це було 2,000 штук пирогів за годину... Цю машинку можна доводить до багато більшої продуктивности, до 4,000 — 6,000 пирогів, чи вареників на годину".

А тепер — слухайте уважно!

„Усі ці конструкції я безкоштовно передам якійсь українській організації, яка активно веде боротьбу за звільнення України з московського ярма. Для цього треба знайти якогось капіталіста і пропонувати йому побудувати фабрику котлетних консерв або фабрику пирогів..."

Далі пан інженер повідомляє Редакцію, що секретар Жидівської Допомогової Організації в Бразилії (що сам походить з України) хотів відкупити в нього ці пляни, кажучи, що хто стане посідачем такої машинерії, той зможе нагодувати цілий світ варениками.

„Але я не хотів, щоб вони були багачі (пише п. інженер)... і вирішив усе передать в користування національних організацій".

Справа поставлена, здається, цілком ясно: є конкретна пропозиція всім визвольним організаціям, щоб вони, користаючи з щедроти бразилійського нашого мецената, запаслися його плянами і на їх підставі розбудували в Америці могутню „пирогову" індустрію.

Може це, нарешті, хоч трохи рушить з місця мертві води нашої заграничної політики...

Ікер.

✝

Ділимося з Рідними, Приятелями і Знайомими сумною вісткою, що дня 28-го травня 1956 р. у Васючині, пов. Рогатин помер Наш Найдорожчий Батько і Дідусь

ВЛ. П. ВИСОКОПРЕПОДОБНИЙ

о. ВАСИЛЬ САЙКЕВИЧ

декан Ходорова, парох Васючина, у 74 р. повного посвяти життя, а в 47 році священства.

Похорони відбулися 31-го травня 1956 р., у Васючині, де бл. п. Наш Найдорожчий Батько працював повних 40 р.

ЗАУПОКІЙНА СОБОРНА ТОРЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ І ПАРАСТАС

будуть відслужені в церкві св. о. Николая в Бофало, Н. Й., дня 30-го червня, о год. 8:30 рано.

Вдячні за молитви в намірені нашого Незабутнього Найдорожчого Батька і Дідуся.

У глибокому смутку

Неонілія і Михайло, Мирон, Ярослав і Олена САЙКЕВИЧІ. Ярослава і Роман, Ксеня і Іван КЛЮФАСИ.

Короткі Вістки

● **У Парижі** відкриють в жовтні ц. р. пам'ятник, присвячений 6 мільйонам жидів, вимордованих за часів Гітлера. Пам'ятник матиме 42 стопи висоти і на ньому будуть виписані назви всіх концтаборів і місцевостей, де масово винищувано жидів.

● **Гаррі Труман** вступив у Лондоні до крамниці з чоловічим одягом, щоб купити собі білу краватку. Бувшому президентові не сподобалось, як продавець показував йому краватки і він почав вчити його, як це треба робити для більшого купецького успіху. Продавець роззявив рота, пізнавши, що має перед собою бувшого американського президента. У 1920-их рр. Труман мав в Канзас Сіті крамницю з мужеською конфекцією і збанкрутував.

● **Чехословаччина** зажадала від ЗДА $77,000 за знищеного літака, який 18 січня ц. р. розбився в горах Татрах буцімто з вини пропаґандивного бальону Радія Вільної Европи.

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка вважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.